

létre rövid idő alatt. A látottakból is kiderült, hogy a csoport tevékenységével nagyon jól hat a tanulókra, az oktatásban ritkán tapasztalt élményekhez juttatja őket, képes viszonyulásaikat megváltoztatni. A bemutató első két része (az előadás és annak megbeszélése) közönség előtt is nagyon jól sikerült, a befejező rész hiányosságai pedig elsősorban a nem megfelelő körülmények számlájára írhatók.

Nagy Gábor

Az Álomcsapat

(foglalkozáselemzés)

A SZÍNHÁZ-DRÁMA-NEVELÉS című program keretében láthattuk 1998. november 21-én az Álomcsapat című többtanáros (Horváth Éva, Vatai Éva, Zalay Szabolcs) drámafoglalkozást.

Úgy gondolom, a foglalkozás elemzése több tanulsággal is szolgálhat – résztvevőknek, nézőknek egyaránt. Az elemzés előtt azonban – melyhez Jonathan Neelands szempontrendszerét használtam fel – talán nem árt felfrissíteni a drámafoglalkozás menetét.

A cselekmény röviden: a gyerekeknek (13-14 éves tanulók) egy vízilabdacsapatot kellett eljátszaniuk (különös tekintettel a csapat mindennapi problémáira), miközben két „újságíró” saját céljaik érdekében (karrierépítés?) megpróbálta ezt a csapatot manipulálni. A két fél (az újságírók, azaz két tanár, és csapat, azaz gyerekek) közti kapcsolódást a harmadik tanár biztosította, aki végig kívül állt az eseményeken, talán nevezhetnénk őt játékmesternek az azonosítás megkönnyítésére.

Különböző dramatikus tevékenységformák (Gavin Bolton: A tanítási dráma elmélete) ötvöződtek az óra során. A legelején (1. fázis) „A” típusú gyakorlatokat láthattunk – „szigetek”, (a játékmester papírlapokat terít a földre – ezek a szigetek –, melyekre a gyerekeknek rá kell lépniük, miközben a tanár megpróbálja kihúzni a lábuk alól. Az a lényeg tehát, hogy egymásba kapaszkodva minél kisebb helyen elférjen az egész társaság), „kereszt” (kereszt alakba áll be a csapat, az egyik végen álló gyerek elkezd egy mozdulatot, amit a többiek egyenként megismételnek, s így végigfut a keresztben egy hullámmozgás), légzőgyakorlat – melyek tehát nem kapcsolódnak a történethez, céljuk a bemelegítés, ráhangolás, együttműködés megalapozása. Erre a relatíve sok gyakorlatra azért volt/lehetett szükség, mert a csoporttagok nem ismerték még egymást. A 2. fázisban a kívülálló tanárnő megadta a drámai kontextust a gyerekeknek: egy híres vízilabdacsapat vagytok 2004-ben – talán valahol Budapesten. (A kontextus megadása Bolton felosztásában a dramatikus játékokban: „B” típusú tevékenységben szükséges feltétel.) A témaválasztás oka sajnos nem derült ki számomra (a foglalkozásvezetők erre külön nem tértek ki, pedig elvárható lett volna), így aztán nem tudom eldönteni, hogy téma és osztály mennyire felelt meg egymásnak, a feladat mennyire volt erre az osztályra szabva. De a gyerekek reakcióit, és a helyzet mesterséges voltát figyelembe véve arra következtethetünk, hogy semennyire. Az osztály ottléte néha mintha kifejezetten zavarta volna a tanárokat gondosan eltervezett foglalkozásuk megvalósításában. A 3. fázisban a két újságíróval ismerkedhettünk meg. Színházi jellegű előadásukból kiderült, hogy kezdő sportújságírók, készítettek egy vizsgafilmet a vízilabdacsapatról, hivatali esküjük letétele után pedig a „Csúcso” szerkesztőségében kaptak munkát. A következő (4.) fázisban a gyerekeknek ténylegesen szerepbe kellett lépniük. Körbeültek, mindenki bemutatkozott, elmondta, hogy miért választotta ezt a sportot, s hogy ő személy szerint miben jó és miben kevésbé. A két újságíró ugyanígy beszélhetett szerepbeli magáról. Majd egy névtanulós játék következett, mely érzésem szerint nem volt indokolt (a nevekre később nem volt szükség), és nem is sikerült túl jól, mert a játékvezető a fázis elején elfelejtette figyelmeztetni a gyerekeket társaik nevének megjegyzésére, pedig a szándékos figyelem nagyon fontos az ilyen névtanulós játékoknál (is). Az 5. fázisban „kinek van kedve?” alapon a tanárnő három csoportra bontotta a csapatot: egy-egy, a csapat életében fontos jelenetet kellett bemutatniuk – hanggal és képpel, csak képpel, illetve csak hanggal. Másrészt elő kellett adniuk egy-egy konfliktusos helyzetet is. (Fontos, hogy a tanárok itt beléptek segíteni a csoportoknak.) Ezután (6. fázis) az újságírók elbúcsúztak a csapattól készítve róluk emlékül egy fényképet (ez a kép valóban elkészült). A búcsúzásjelenet csúnya törést okoz a foglalkozás menetében – ezt vagy ki kellett volna hagyni vagy itt befejezni a játékot. Nézőként az volt az érzésem, hogy ennek a jelenetnek az volt az egyetlen funkciója, hogy az a fénykép elkészülhessen. A 7. fázisban váratlanul felmerült egy probléma: a Nemzeti Sport cikket közölte a csapatról, melyben doppingszer használatával vádolja egy neves

újságíró a tagokat. A két újságíró behívja a csapatot a Csúcsok stúdiójába, hogy tisztázhassák magukat a vád alól. A történetet közös megbeszélés követte.

A foglalkozás menete – még végigolvasásra is – meglehetősen hosszadalmas (a nézőknek is elviselhetetlenül hosszúnak tűnt az a három óra). A részek aránytalanul viszonyulnak egymáshoz (a probléma előtti és utáni részre gondolok), túl sok a tanár, túl sok a kellék (kamera, fényképezőgép, videomagnó), egyszóval minden túlméretezett, showműsor jellegű. Talán nem véletlen, hogy a foglalkozás már címével is Amerikát asszociálja.

Neelands szempontrendszerét használva, mit mondhatunk még az óráról? A céllal kapcsolatos dilemmáimra már utaltam, de ha nagyon akarjuk találhatunk egy célt, amit szolgálhatott a történet: a csoportközi viszonyok javítása (más kérdés, hogy egy ilyen célnak kell-e ekkora feneket keríteni). A drámai kontextusra is kitértem már (hely, idő, szerepviszonyok). A téma és fókusz megtalálása viszont annál problémásabb. A drámajáték középpontjában álló kérdés, megoldandó feladat szerintem az volt/lett volna, hogy a gyerekek – ha egyáltalán rájönnek az érdekellentétre és árulásra (az újságírók a csapat bizalmába férkőztek, és az így megszerzett információkat aztán felhasználták ellenük – gondoljunk csak a Csúcsok szerkesztőségében történetekre.) – leplezzék le az újságírókat. Hogy mennyire volt tudatos a két, újságírót alakító tanár részéről a gyerekek rávezetése a problémára, egyáltalán: tényleg ez volt-e a probléma, az számomra nem egyértelmű. Vannak apró jelek – például a hivatali eskü, illetve, hogy megígérték a csapatnak a diszkréciót, amivel aztán visszaélték – melyek meglátásom szerint arra mutatnak, hogy mégiscsak ennek kellett volna lennie a fókuszban. Viszont azzal is tisztában kellett lenniük a tanároknak, hogy a túl sok, hitelességet növelő kellék a felismertetés ellen hat. Egyáltalán: nagyon zavaró volt, hogy a szereplők szándékai rejtve maradtak, hogy nem vált el élesen és félreérthetetlenül fikció és valóság (a videokamera tényleg működött, a fénykép tényleg elkészült, de miért?).

A tanárok szerepe főként manipulatív volt. A szerepbe nem lépő tanárnő közvetített és irányított, hogy minden a tervek szerint folyjon alig engedve teret a gyerekek saját ötleteinek. A másik két tanár ugyan szerepet is vállalt, de elkövezték néha azt a hibát, hogy a játékmester adta utasításokat a gyerekekkel együtt hajtották végre. Ez azért baj, mert így szembenállóból csapattaggá váltak s fordítva, ami összezavarhatta a gyerekeket, a nézőkről nem is beszélve.

Tanulásképpen az fogalmazódott meg bennem, hogy talán kevesebb több lett volna. Mert a drámafoglalkozás, ha valóban iskolai, akkor a gyerek érdekeit kell, hogy szolgálja, nem pedig a tanárét (és szerintem itt erről volt szó). Nem az a fontos, hogy a tanár milyen színészi teljesítményre képes, hogy milyen kellékeket használunk, hogy vannak-e nézők, hanem hogy a gyereket segítsük önmaga, társai és környezete megismerésében, megértésében. A tanítási dráma nem lehet show műsor és öncélú játszadozás. Még ilyen mesterséges körülmények között sem.

Gyarmati Andrea

Elveszett gyermekek városa

– foglalkozáselemzés –

Az érdeklődők az őszi Drámapedagógiai hétvége keretében láthatták *Takács Gábor* *Elveszett gyermekek városa* című foglalkozását. A résztvevők 5. osztályos általános iskolások voltak, akiknek egy része már foglalkozott drámajátékkal, míg a többieknek még nem volt ilyen tapasztalata. Ez a csoportösszetétel nyilvánvalóan behatárolta a kitzúzható célokat. Takács Gábor ehhez mérten talán a lehető legjobb célt választotta: a két csoport próbáljon meg együtt játszani. Természetesen egy drámafoglalkozás alatt ez a cél sem valósítható meg maradéktalanul, azonban mégis kiépíthető valamiféle együttműködés a csoportok között, ami meg is történt, bár mindvégig érezhető volt, hogy a tapasztalattal nem rendelkező csoport tagjai agresszívabbak voltak.

A foglalkozás bevezetője, egy szabályjáték sor, egyértelműen a fokozatos közeledésre épült (nem szabad hozzáérni a másikhoz – egymás mellett játszás; bumm – szemkontaktus + verseny; postás – fizikai kontaktus + verseny; csomózós – szorosabb fizikai kapcsolat). A játékok megteremtették az együtt játszáshoz szükséges hangulatot úgy, hogy nem igényeltek mély érzelmi bevonódást, ami a csoport összetételét ismerve fontos is volt.

A következő lépés a tényleges játékra való ráhangolódás. Egy egyszerű lazító gyakorlat (lefekvés csukott szemmel) közben a gyerekek az utolsó kalandra gondoltak, amiben felfedezőként vettek részt. Miután min-